

FUNDACJA GENERAL ELŻBIETY ZAWACKIEJ
A
8. ul. Podmurna 93, tel. 0048 56 65 22 186
mail: fapak@wp.pl; www.zawacka.pl
56 16 25 127; REGON 870502736
KRS 000041002
82 1090 1506 0000 0000 5002 0244

poprzedni nr 207
107 4K

Córka Irena Chylewska

Grudziądz
tel. 288-78-46

+ Grudziądz
terror '39
Chylewska Klara Elżbieta
z d. Hünermund

K: 207/207 Pom.

SPIS ZAWARTOŚCI TECZKI — Chylewska Kłara Elżbieta...

J: K 207/207 Pom

Grudziądz terror 139

I. Materiały dokumentacyjne

- I/1 — relacja właściwa k. 1 s. 1-2
I/2 — dokumenty (sensu stricto) dot. osoby relatora k. 1 s. 1
I/3 — inne materiały dokumentacyjne dot. osoby relatora —

II. Materiały uzupełniające relację

II.1. Inne materiały (zebrane przez „relatora”):

- II/1 — dot. rodziny relatora —
II/2 — dot. ogólnie okresu sprzed 1939 r. —
II/3 — dot. ogólnie okresu okupacji (1939-1945) —
II/4 — dot. ogólnie okresu po 1945 r. —
II/5 — Inne... —

IV. Korespondencja —

.....
.....
.....
.....

v. Wypisy ze źródeł (tzw.: „nazwiskowe karty informacyjne”) k. AA

vi. Fotografia Brak

II. Relacja - Chylewska Klara:

1. Relacja Ireny Chylewskiej (córki) o życiu, aresztowaniu i śmierci matki, napis w 18.11. 1996 (z Andr. E. Zawackiej) k. 15. 1-2 oryg.

Relacja walk o niepodległość

poz. _____

data wpływu _____

+= ad b - o uczestnicze:

I - Dane osobiste:

ad 1 - C H Y L E W S K A Klara, Elżbieta, Lina - zd. Hünernmund

ad 2 - ur. 13 stycznia 1892 r. w Stötteritz koło Lipska, obecnie Lipsk VI /Leipzig/

- zmarła dnia 11 listopada 1939 r. o godz. 24-tej w Grudziądzu - Księża Góry / postanowienie Sądu Powiatowego w Grudziądzu - Zg 106/50 - z dnia 15 stycznia 1951r./
- Uczestniczka, Matka moja została dnia 5-go września 1939 roku zabrana z domu /Grudziądz, ul. 3-go Maja nr 37/ przez Gestapo jako Zakładniczka, w pierw do koszar przy ul. Lipowej /obecnie ul. Gen. Świerczewskiego/, a później wraz z innymi Zakładnikami przewieziona do więzienia przy ul. Ks. Budkiewicza /obecnie ul. Gen. Sikorskiego/
- dnia 11-go listopada 1939r., Matka moja, została wraz z innymi Zakładnikami wywieziona w nieznanym kierunku
- nie wiadomo dokładnie, gdzie jast pochowana
- świadkowie wywiezienia tej grupy inteligencji polskiej /wyżsi urzędnicy, nauczyciele, księża, kupcy i 4 kobiety/ z więzienia nie żyją - były to funkcyjnariuszki więzienia - Polki, jak i cztery osoby zwolnione.

ad 3 - Jan, Karol, Filip Hünernmund

Alwina, Klara z domu Kunze

ad 4 - mieszczkańskie - ojciec zegarmistrz
matka przy mężu

mąż Aptekarz - właściciel Apteki

ad 5 - średnie - prowadziła gospodarstwo Ojcu

- uczestniczka, Matka moja była narodowości niemieckiej, a wychodząc zamąż za Polaka, razem z nim przyjechała do Polski przyjmując Obywatelstwo Polskie. Dom był prowadzony w duchu polskim - znajomi Rodziców to grono Polaków. Moja Matka bardzo ubolewała nad losem swego Brata, który jako Pastor nie złożył przysięgi Hitlerowi i z tego tytułu miał bardzo dużo nieprzyjemności - nawet nie korespondowała z Nim, aby nie narazić całej Rodziny w Niemczech, na jakieś większe represje. Matka moja żyjąc wiele lat wśród Polaków, wychowała córkę swą, czyli mnie, w duchu polskim. Matka moja stała się ofiarą okupanta z powodu swego wrogiego stanowiska do reżymu Hitlera, które zawsze podkreślała współczując doli Niemców prawomyślnych.

ad 6 - Chylewska Ludomira, Irena - Grudziądz, ul. Wyzwolenia nr 3 m 19.

II - okres przedwojenny do 1.IX.1939r.

ad 1 - przy mężu

III - okres okupacji do maja 1945r.

ad 5 - vide pkt. I - ad 2.

IV - n i e dotyczy

- ad 1 - Dokumentacja oryginały /korespondencja Brata uczestniczki z władzami/ co do okoliczności śmierci są dane do dyspozycji Prokuratury i dołączone do akt /córka zeznawała dnia 16.XII.1972r. w Prokuraturze Pomorskiego Okręgu Wojskowego w Bydgoszczy/.
- odpis postanowienia Sądu Powiatowego w Grudziądzu w załączeniu.
- ad 2 - Świadkiem zabrania mojej Matki z domu dnia 5.IX.1939r. przez Gestapo jest były pracownik Ojca mego, p. Jan Zalewski - zam. w Grudziądzu , - reszta nie żyje już.
- ad 3 - w roku 1975 w Tygodniku FAKTY 75 - Nr 50/154/, z dnia 13.XII 1975r. - pt. " Grudziądzkie Sprawy Polaków " - tamte wydarzenia opisał Pan Dr Tadeusz Jaszowski.
- Dnia 29.IX.1976r. odbyła się konferencja /w Grudziądzu w Domu Kultury G.Z.P.G-um./ zorganizowana przez Komisję Badań Zbrodni Hitlerowskich i Wojewódzką Prokuraturę w Bydgoszczy oraz Polskie Radio i Telewizję pt. "Oskarżamy".

18/XI-76.

Lucyna Zalewska

1/2. Dokumenty relatora - Chylewska Ł.:

1. kopia maszynopisu odpisu postanowienia Sądu Powiatowego w Gduńsku z 15.01.1951 - dotyczy okoliczności śmierci Ł. Chylewskiej.

l. 1 s. 1

Sąd Powiatowy w Grudziądzu

Zg.106/50

Wypis

Postanowienie

Dnia 15.stycznia 1951r.

Sąd Powiatowy w Grudziądzu w osobie sędziego Łazarewicza w obecności protokolanta Olszewskiego po rozpoznaniu w dniu 15.stycznia 1951r.sprawy z wniosku Kazimierza Chylewskiego aptekarza w Grudziądzu ul.Słowackiego nr.21 m.5 o stwierdzenie zgonu jego żony Klary Elżbiety Liny Chylewskiej z domu Hünernmund

postanawia:

stwierdzić, że Klara Elżbieta Lina Chylewska z domu Hünernmund posiadająca przynależność państwową polską zamieszkała ostatnio w Grudziądzu urodzona w Stötteritz koło Lipska dnia 13.stycznia 1892r.córka Filipa Jana Karola Hünernmund i Alwiny Klary z domu Kunze-Hünernmund zmarła dnia 11.listopada 1939r.o godzinie 24 tej w Grudziądzu-Księżę Góry.

Uzasadnienie.

Na podstawie wyników przeprowadzonego postępowania w szczególności zeznań świadków Zalewskiego Jana, Chylewskiej Ireny, Stefani Brzozowskiej oraz zeznań wnioskodawcy Kazimierza Chylewskiego ustalonym zostało, że Klara Elżbieta Lina Chylewska z domu Hünernmund na początku września 1939r. została w Grudziądzu przez Niemców aresztowana i osadzona w koszarach w Grudziądzu. Później przywieziona została do więzienia sądowego przy ul.Sikor-skiego. Stąd wraz z wielu innymi wywieziona została dnia 11.listopada na Księżę Góry koło Grudziądza i tam rozstrzelana o godzinie nieustalonej. Wobec tego Sąd ustalił jej zgon na godzinę 24 tą której zmarła nie przeżyła.

W tym stanie rzeczy należało zgodnie z art.10 i nast.Dekretu z dnia 29.VIII.1945r./ Dz.U.R.P.Nr.40 poz.236/ postanowić jak w sentencji.

/-/ Sędzia Łazarewicz

Pieczęć okrągła

z ?

- Sąd Grodzki w Grudziądzu *

Napiszał

/-/ podpis nieczytelny

St.sekretarz

2u godności
18/11-76

Sanna Chylewska

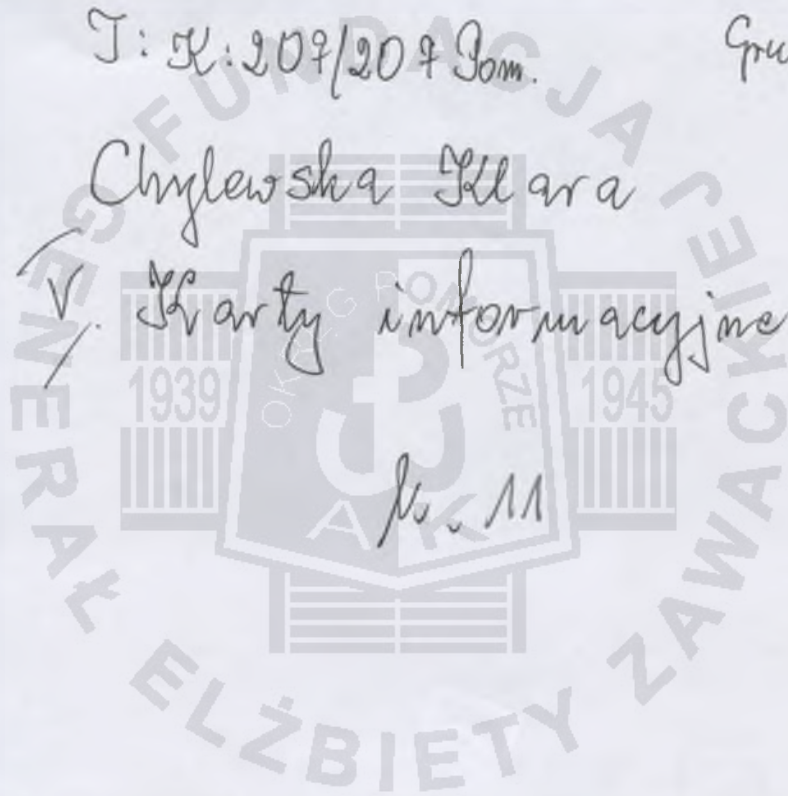
T: K: 207/207 Pom.

Grudziądz

Chylewska Ilara

✓ Straty informacyjne

№ 11

207

Grundriß der
Kirche

4. ⊕ Chyleroske Klara Elsbike 5. z d. Himmelsmund

6

7 Chyleroske

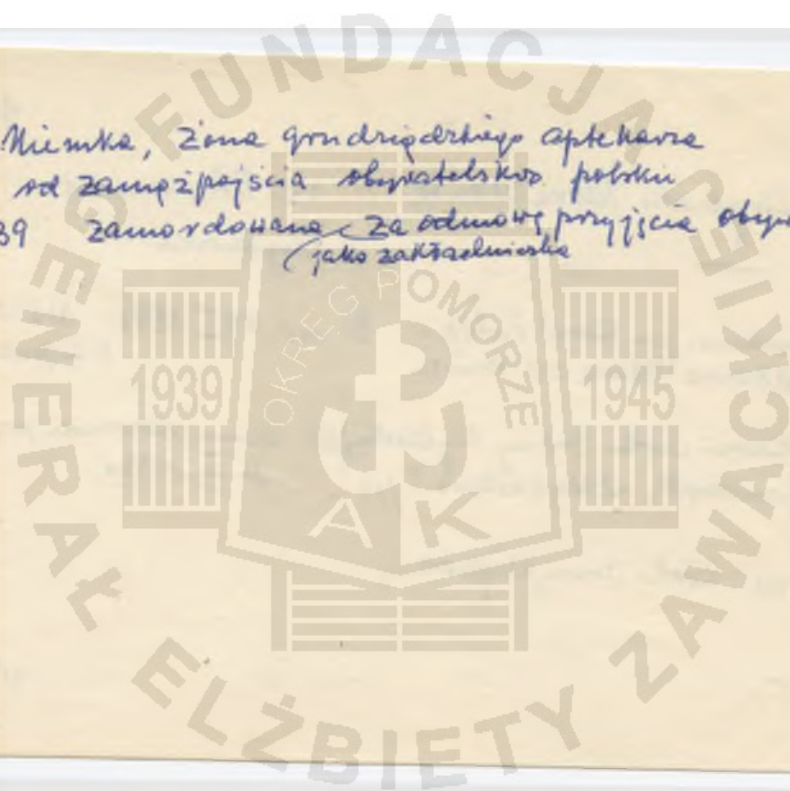
8 rodnice Jan Karel Filip i 9. nr. 13. 1892 Stötteritz
Astrine Klara z d. Kunze u. Lipcke

10. adres cirkvi Jarmy Chylerosky 10. zamordowane przez Niemców
Grundriß der, 11. XI. 1939 r.

12. rel. cirkvi Jarmy Chylerosky

verbe

Mińska, Zosia gondryderkijs aptekarsze
od zamieszajscia obywatelskwo polskiu
11 XI 39 zamordowana za odmowę przyjęcia obywat. mińskijs
(jako zakochanka)

1. 2. 207/208 3. Grundzüge 3.
 + 4. Chylowska Klara Elzbieta
 Lina 5. Hünermund
 6. 7. Chylowska
 8. Jan Karol Filip Hünermund 9. 13. I. 1892. Stötteritz
 Alwina Klara ed. Kunze K/dipska
 10. Grundzüge 11. zausord. mee Niewies
 córka, sroca Chylowska 11. XI. 1939 r.
 Grundzüge
 12. Relacje ciotki Teresy Chylowskiej

1. ----- 2. 207 Pom ----- 3. ^{Terror} Goudziński
 +4 Chylewska Lina ----- 5. -----
 6. ----- Niemka ----- 7. -----
 8. ----- 9. -----
 10. Goudziński ----- 11. 2000. p. 39 r. w Goudzińsku
 w egzekucji za miastem
 12. Bojarska Bożo.
 " Eksterminacja inteligencji pol. na Pomorzu Gd.
 m. 1939 - grudzień 39 "
 str. 115 Ch. L żona aptekarna. Półak. zamordowana
 w październiku 39.
 relacja dostarczona przez z Klinisk 4

Relacja dotycząca Niemki Klary Chy-
lewskiej z d. Himmelsmünd, żony gon-
imiarzki aptekarskiej, zamordowa-
nej przez Niemców dnia 11. XI 1939 r.
za odmowę przyjęcia obywatelstwa
niemieckiego (miała od zamorskiej
obywatelstwa polskie)

Relacja opuszcza cześć Gene Chyłowka

5

+ Hünemannsdorf Plava 2 m. Chyluska
Mimko 2 Lipka

Terror
grundgesetz

12. art. Wład. Łubnyński (red. Gazy Pomorskiej
z Grundgesetz) p. t. "Zbrodnia musi być potępiona"
Gazeta Pomorska 9. X 1976

6

odpis

207 Pom

^{Grudni}
Grudniada 7

⊕ CHYLEWSKA KLARA ELZBIET LIYA z d. HÜNERMUND

Filip, Jan, Karol
Almida Klara z d. Kurice.

13. I, 1892 w Söderitz
K/dipalen

11. XI, 39 - rozstrzelana w
Krasnym Gornie

verte

- Arch. EZ: - rel. córki: Izewy Chylewskiej
 - odpis postawionemu Sądowi Pow. w Grudziądzu
 - Bojarska Barbara: „Eksterminacja nielubiącej polski
 w Pomorzu Gdańskim 18-39” - s. 115
 - arch. w Gaz. Pom. 9 X 76

487

Chylenka Irena

- z pochodzenia Niemka, wyjechała na wieś w Polabę, a później w gminie, przyjmując obywatelstwo polskie. Wyjechała co roku na Polabę.
- 5. IX. 39 robota z domu Jany Gerdy jako robotniczką do Kozar u H. Lipow, a później pracownicą domu z innymi robotniczkami do mieszkań przy ul. Kr. Budkiewicz.
- 11. XI. 1939 - robota wyuczenia domu z innymi robotniczkami w mieszkaniu Kierownika.

opiszenie domu pow. z dn. 15 I 1951

Doł postarania skierował, że Klara Elżbieta Lina Chylenka z d. Hünerimund, przyal. państwową polska, mieszkała domu 11. listopada 1939 r. - o godz. 24-24 w gminie - Kozie Gory.

5.22.7.28

Pomorze

nl. 207

La polskosc.
Grodziszka

+ Chylewska Klara, Elzbieta ~~Line~~ ~~Stettin~~

ur. Hüllmund

+ 11. XI. 1939. Grodziszka Fedy ur. 13. I. 1892 w Lipsku

Z rodzi: Woj. Kon. Bod. Ibr. Htk. w Bydgoscy
protokół, rezum i świadk i z nekrologu z dn. 11. XI. 1946
w 7 ms wernice, zastrelonych pnia gestapo zakiednikow
na forteci Grodziszka.

Grodziszka vertel SUP

70
Stienka z pochodzenia, żona farmaceuty, właścicielka
apteki w Gm. skarbnika Pol. Dr. Lach. 13. VIII. 39 r.
zmobilizowanego w Toruniu.

4. IX. 1939 aresztowana za odmucenie współpracy
z Niemcami, gdyż oświadczyła, że mieszka w Polks. Wierzona
w b. Ksharoch b. s. p. p., potem wzięta i 11. XI. 39
wzrostelana na fortyfikacji Gm. dr. dr. K. K. - G. G.

relacja złożyła do P. T. M. w Toruniu.

GRUDZIA 1939 9

+
1939 CHYLEWSKA KLARA

Wb. Stow. Poległym Muż. Walki ... 565
nan. w Grudziądzu, rano, działano
Polskiego Związku Zachodniego, rano
doim jako rakietowca, osadzone w
szpitalu w Grudziądzu, rozstrzelane w
Księżycu Gorkach k. Grudziądza

f Chylewska Elzbieta zed. Hinnermunde

Grodziade
terr. '39

10

- zone oficera rezerwy Wojska Polskiego
- aresztowana, wieszona w koszorek (dewnych) na ul. Lipowej w Grodzia,dku, polniej w wiezieniu miejskim
- zofete zostrelone 11 listopada 1939r.

zob. ost. Zatuszynski W., Zbrodnie musi byc potspione, w prasie Ruch Oporu na Pomorzu..., t. 1, s. 31.

IX. 111 Bzh.

a,

Grundrisse

Chylenka

11

- Klara, Elzbieta, Lina Chylenka z d. Hinner-
mand, pochodząca z Lipska i dojechała w 1919 r. węgłami
do Polski w masie deportowanych.

5.08.1991.

- została aresztowana w swoim mieszkaniu przez oficera
SS - standardni funkcjonariusza Ernsta Gombocz, bo nie została
jej matka Kocimiona Chylenka, sekretarka Polś. Z. Łodźska.
i zamordowana. Rozstrzelana została 11. XI. 1939 r. w miejscach
Górad.

T. Jamski, Grundrisse Strony Polś. o Felty, 15 XII. 1951 r.

1984/94

Chylewska Klara Elżbieta

